

POTOPA

Napsal: HENRYK SIENKIEWICZ Velký historický román.

Pan Michal seděl nedaleko, ale ne neslyšel, nic neviděl, neboť seděl mezi dvěma pannami; po levé ruce měl pannu Alžbětu Sělavskou, hodnou pannu asi čtyřicetiletou, a po pravé Olenku Billevičovnu, za kterou seděl Kmitie. Panna Alžběta třásla hlavou pery ozdobenou nad malým rytířem a velmi živě mu cosi vyprávěla, a on čas od času na ni pohlédl a odpovídal: "Ano, vzácná panno, jak živo!", ale nerozuměl jí ani slova, neboť všecka jeho pozornost upjata byla na druhou stranu. Uchem lovil zvuk Olenčiných slov, šustění jejího šatu a zálem tak si vously kroutil, jako-by jimi chtěl pannu Alžbětu odstrašit.

— Čarovná je to divčina! Je to krasavice! říkal si v duchu. Shlédl na ni, Bože, na mou bídu, není opuštenějšího sirotka náde mne. Duše ve mně pláče, že bych chtěl mít ženu milovanou, ale na kteroukoli pohlednu, že v ní už je jiný voják ubytován. Kam se já nešťastný voják poděju?

— A co hodláte, pane, činiti po vojně? — zeptala se náhle panna Alžběta Sělavská, sešpulivši ústa a mávaje silně vějířem.

— Půjdu do kláštera — odpověděl pohrdlivě malý rytíř.

— Kdo to při hostině o klášteru mluví? zvolal Kmitie veselé.

— Hoj, to je pan Volodyjovskij!

— Nejde vám to na rozum? A věřte tomu! řekl pan Michal.

— Tu sladký hlas mu zazněl do uší:

— Vám není na to třeba myslit. Bůh dá vám ženu podle srdce, milování hodnou a vzácnou, jako že sám jste muž vzácný.

Poetický pan Michal hned se rozplýval:

— Kdyby mi někdo na flétnu hrál, neměl bych z poslechu většího potěšení.

Hluk stále se vzmaňující přerušil rozmluvu, byly podávány číše. Společnost stále více se rozveselovala. Plukovníci disputovali o budoucí válce, svažující obojí a metající ohnivě pohledy.

Pan Zągłoba rozprávěl přes celý stůl o obléhaní Zbaraže, až se poslušně krev do tváří hnala a v srdcích zápal a odvaha rostly. Zdálo se, že duch nesmrtelného Jeremia do jiné veselí a bohatýřským dechem svým naplnil duše vojáků.

— To byl vůdce! — řekl znamenitý plukovník Mirskij, kterýž celému husarstvu radzivilovskému velel. Jen jednou jsem ho viděl, ale ve chvíli smrti ještě to budu pamatovati.

— Joviš s blesky v ruce! zvolal starý Stankievic. — Nebylo by, jako nyní je, kdyby žil...

— Ba, vždyť on za Romny lesy káčet poručil, aby si k nepřítelům cestu otevřel.

— Jeho zásluhou došlo k beresteckému vítězství.

— A v nejtěžší chvíli ho Bůh povolal...

— Bůh ho povolal, opakoval povýšeným hlasem pan Skřetuski — ale testament po něm zůstal pro budoucí vůdce a hodnostáře celé Republiky; a to aby se žádným nepřítelem se nesmlouvali, ale vesměs je poráželi.

— Nesmlouvat! Porážet! opakovalo mnoho hlasů. Porážet! Porážet!

V dvoraně nastalo velké horko, bouřlivá krev v bojovnících, pohledy jako blesky šlehal, podhozené hlavy se rozpalovaly.

— Náš kníže, náš hetman bude testamentu toho exekutorem! řekl Mirskij.

V té chvíli počaly ohromné hodiny umlání v čele dvoraně hliti plůnoe, a zároveň otřásaly se zdi, zazvucely žalostné skelné tabule v oknech, a hukot oslavných výstřelů rozednal se po nádvoří.

Rozmluvy unikly, nastalo ticho.

Náhle v čelo stolu ozvaly se výkřiky:

— Biskup Parčevskij omdlel! —

Vodu!

Nastal smutek. Někteří se vzechopili se sedadel, aby se lépe podívali, co se stalo. Biskup omdlel, ale velice oslábl; maršálek držel ho na krkonoše za ramena, a paní vojvodkyně vendecká strčila mu vodu do tváře.

V té chvíli otřásl okny druhý výstřel a děla, pak třetí, čtvrtý...

— Vivat Republika! perant

hostes! (At žije republika! At zhyznou nepřítelé!) zvolal Zągłoba.

Leč další výstřely přehlušily jeho řeč. Šlechta počala počítati výstřely.

— Deset, jedenáct! dvanáct...

Okna po každém výstřelu odpovídala žalostným zařinčením. Plameny svíel chvěly se velikými otřesy.

— Třináct! čtrnáct! Biskup je rachotu nezvyklý. Zkazil svým strachem zábavu, i knížete zmocnila se starost. Hledte, pánové, jak sedí všecek zaražen. Patnáct — šestnáct... Hoj, strlejší jako v bitvě! Devatenáct, dvačet!

— Ticho tam! Kníže chce něco promluvit! voláno na všech stranách stolu.

— Kníže chce promluvit.

Nastalo úplné stíšení, oči všech přítomných utkvěly na Radzivilovi, kterýž stál obru podoběn s číř v ruce. Leč pohled na něho přímo udeřil oči hodujících.

Tvář knížete byla v tu chvíli přímo strašná, nebyla bílá, ale zmalá a zkrivená jakoby křečovitým smíchem, kterýž kníže usiloval na ústa přivolati. Dech jeho, obyčejně krátký, stal se ještě kratším, široká prsa dmulu se pod zlatohlavem, a oči zpola zakrývala víčka. Hruža byla v té mohutné tváři vtisknuta i ona zledovatělá, jakou vidáme v tuhnelejších rysech při skončování.

— Co je knížeti? Co se to děje? Septáno vůkol nepokojně.

A zlověstné tušení stíšovalo všechna srdce, strachuplné očekávání bylo patrné na všech tvářích.

Kníže počal mluvit hlasem, kterýž přerýván byl astmatickým návalem:

— Vážení pánové! Mnohé z vás podivením naplní... nebo doela postaráš tento přípitek...

— kdo opravdu chce dobrou vlasti... kdo je věrným mého rodu přitelem — ten přijme ho ochotně a opakovati bude po mně: Vivat Carolus Gustavus rex... ode dneška laskavě nám panujete!

— Vivat! opakovali dva vyslaní Loevenhaupt a Shitte s několika cizozemskými důstojníky.

Leč ve dvoraně zavládlo hluboké mlčení. Plukovníci i šlechta pohlíželi na sebe zděšeným zrakem, jakoby se navzájem ptali, zdali kníže smyslů nepozbyl. Několik hlasů ozvalo se konečně na různých místech:

— Slyšíme dobře? Co se to děje? Potom opět nastalo ticho.

Nevýslovná hruža spolu s ohromným překvapením zračily se na tvářích a v očích všech přítomných, a zraků všech opět utkvěly na Radzivilovi, kterýž stále ještě stál v čele stolu a oddychoval z hluboka; řekl bys, že jakés nesmírné břemeno svrhl s prsou.

Zvolna vracela se mu na tvář opět barva, obrátil se k panu Komorovskému a řekl:

— Je čas prohlásiti dohodnuti, kteréž jsme dnes podepsali, abyste, pánové, věděli, čeho se držeti. Račž čísti.

Komorovskij vstal, rozvinul pergamen, jenž před ním ležel, a počal čísti strašnou smlouvu, začínající slovy:

— Nemohouce lépe a výhodněji jednati při nejbouřlivějším nynějším stavu věcí, po ztracení veliké naděje na pomoc nejjasnějšího krále, my, pánové a stavové velkého knížectví litevského, nezbytností nuceni poddáváme se pod ochranu nejjasnějšího krále švédského při těchto podmínkách:

1. Společně bojovati proti společným nepřítelům, vyjímaje krále a korunu polskou.

2. Velké knížectví litevské nebude ku Švédsku přivtěleno, nýbrž bude s ním tak spojeno, jako dosud a korunu polskou, to jest, aby národ národu, senát senátu a rytířstvo rytířstvu ve všem byli na rovni.

3. Volnost hlasu na sněmech nikomu nemá zabraňována býti.

4. Svoboda náboženská jest nedotknutelná...

A tak dále četl pan Komorovskij za ticha a všeobecného zděnění, až když došel k místu: "Akt tento potvrzujeme podpisy svými, za sebe i za potomky naše příbuzně..." nastal huk v dvoraně, jako když první dechnutí bouře zatřese borem. Leč prve než bouře vybuchla, ujal se slova pan Stankievic, sívj jako holub, a po-

čal prositi:

— Pane kníže! Uším vlastním věřiti necheeme. Pro Kristovy rány! Tak má v nívee uvedeno býti dílo Vladislava a Zygmunta Augusta? Zdali je možno, zdali se sluší odstupovat, vlast odstupovat a s nepřitelem unii uzavírat? Pane kníže, vzpomeň jména, jež nosíš, zásluh, jež o vlast jsi sobě získal, na dosud nepokálenou slávu rodu svého, a roztrhej, podupej ten dokument hanebný. Vím, neprosím jen ve svém jménu, ale ve jménu všech přítomných stavu vojenského i šlechty. I nám přísluší o osudu našem rozhodovat. Pane kníže, učin toho, je ještě čas. Smiluj se nad sebou, smiluj se nad námi, smiluj se nad Republikou!

— Nečín toho! Smiluj se! Smiluj! ozvaly se četné hlasy.

A všichni plukovníci se vzechopili se svých míst a šli k němu, a šedivý Stankievic kleknul uprostřed mezi oběma rameny stolu a stále mohutněji znělo vůkol:

— Nečín to! Smiluj se nad námi!

Radzivilovi pozvedl mohutnou svou hlavu a blesky hněvu sršely mu z očí; náhle vybuchl:

— Pánové, sluší vám dávatí příklad nekázň? Sluší vojsku odstupovati od vůdce, od hetmana a protestovati proti němu? Vy chcete být mým svědomím. Vy mne učíte cheete, jak sluší se jednati ve prospěch vlasti? Nemí tu sněmík, nebyli jste pozváni k hlasování, ale já za vše před Bohem na sebe беру odpovědnost.

A rukou se udeřil do širokých prsou, pohlíže jiskrným zrakem na vojáky, a po chvíli se rozkřikl:

— Kdo není se mnou, ten je proti mně. Znal jsem vás, věděl jsem, co se stalo; A vy vězte, že mně visí nad hlavami vašimi!

— Pane kníže! hetmane náš! — prosil starý Stankievic — smiluj se nad sebou i nad námi!

Leč další slova jeho přerušil Stanislav Skřetuski, který uchoopil se oběma rukama za vlasy, volal zoufalým hlasem:

— Neproste ho, není to k ničemu. On toho draka ode dávna v srdeci pěstoval. Běda ti, Republico! Běda nám všem!

— Dva hodnostáři na dvou stranách Republiky zaprodávají vlast — ozval se Jan. Proklet buď ten rod. Padněte naň hanba a hněv boží!

Zągłoba setřásl se sebe překvapením a vybuchl:

— Zeptejte se ho, jaký úplatek od Švédů přijal, mnoho-li mu bylo vypočítáno, mnoho-li ještě slíbeno? Vzácní pánové! He! Jidáš Iskariotský! Bodejž jsi skončil v zoufalství, kéž by rod tvůj vyhanul, kéž by řábek duší z tebe vyvěkl! zrádce! zrádce! třikráte zrádce!

V té chvíli zoufalství vytáhl Stankievic odznak své plukovnícké hodnosti a mrštil jím o zem knížeti pod nohy. Po něm mrštili vojevůdčovským znakem Mirskij, Josefovič, Hošiče, bledý jako mrtvola Volodyjovskij, Oskierka; odznaky plukovnícké kupily se na podlaže a stále ve lví jámě opakováno lvu do očí od úst k ústům:

— Zrádce! zrádce!

Hrdému magnátovi všecka krev k hlavě zaproudila; sesnal, řekl bys, že se za chvíli jako mrtvola pod stůl skáčí.

Ganchoff a Kmitie ke mně... zaričel strašným hlasem.

V té chvíli otevřely se čtyřve dveře vedoucí do dvoran, a vkročily do ní hrozivé, mlčeli čtyři škotské pěchoty s mušketami v rukou. Od hlavního vchodu vedl je Ganchoff.

— Stůj! — zvolal kníže.

Pak obrátil se k plukovníkům.

— Kdo je se mnou, necht přejde na pravou stranu.

— Jsem voják, hetmanovi sloužím. Bůh mne sud... řekl Charlamp — přecházejte na pravou stranu.

— I já — dodal Měleško. Hřích můj nebude.

— Protestoval jsem jako občan, jako voják musím poslechnout, dodal Něviarovskij, který, až plukovníkem byl prve odhodil, nyní patrně se Radzivila ulekl.

Za nimi přešlo několik jiných ze šlechty; leč Mirskij, nejvyšší svou hodností, Stankievic, nejstarší věkem, Hošiče a Volodyjovskij, i Oskierka zůstali na místě a s nimi oba Skřetuski, pan Zągłoba a obohá národní družstva z různých praporů i ze šlechty.

Škotská pěchota je obklopila jakoby zdí.

Kmitie hned v první chvíli, ve kteréž kníže pronesl svůj přípitek ku etí Karla Gustava, vzechopil se

se všemi a místa, oči obracely se mu v sloup, stál jako zkamenělý, opakuje zbledlými rty:

— Bože!... Bože!... Bože! co jsem to učinil?

V tom tichý hlas, ale uchu jeho zřetelný z blízká zaseptal:

— Pane Ondřeji!

Kmitie uchoopil se oběma rukama za vlasy.

— Jsem proklet na věky! Kéž by mne země pohltila!

Tvář Billevičovny zaplála; upřela oči jasně jako hvězdy na Kmitie:

— Hanba těm, kteří při hetmanu stojí! Volte! Bože všemohoucí! Co učíníte? Volte!

— Ježíši! Ježíši — volal Kmitie. Za ním rozléhal se dvoranou stále větší lomoz; mnozí vrhali knížeti pod nohy odznaky svých hodností, ale Kmitie se nepřipojil k nim; nelmul se, když kníže zvolal: "Ganchoff a Kmitie ke mně!", ale když škotská pěchota do dvoraně vešla, stál stvůra bolestí a zoufalstvím, maje zrak jako pomatený a ústa zsnalá.

Náhle obrátil se k Billevičovně a vztáhl k ní ruce:

— Olenko!... Olenko! opakoval bolestným nářkem, jako dítě, jemuž bylo ukřivděno.

Leč ona couvla s odporem a s hrůzou.

— Pryč — zrádce! odpověděla s důrazem.

V té chvíli komandoval Ganchoff:

— Ku předu! A četa Skotů, obklopující vězně, postoupila ke dveřím.

Kmitie šel s nimi jako nepřítel, nevěda, kam a pro jde!

Hostina byla skončena...

XIV.

Téže noci ještě se kníže dlouho radil s panem Korfem, vojvodou vendeckým a s vyslanci švédskými. Výsledek obléhaní úmluvy sklamal jeho očekávání a odkryl mu hroznou budoucnost. Kníže zúmyslně chtěl prohlášení úmluvy při hostině učiniti, kdy je mysl podniela a ku velké shodě nakloněna. Očekával ovšem odpor, ale počítal i se stranníky, ale zatím energie protestu přesahovala veliké jeho očekávání. Kromě několika jednotlivců z kalvínské šlechty a hrstky důstojníků cizích původu, kterým jako cizozemcům ve věci té nepříslušel hlas, všichni prohlásili se proti úmluvě s Karlem Gustavem, či spíše s polním maršálem jeho a švákrem Pavlem de la Gardie uzavřenou.

Kníže dal ovšem uvězniti vojenské staršíny, kteří mu odírali, ale co to znamená? Co tomu řečnou prapore? Což nebudou volati po svých plukovnících? Což ještě se spiknou a budou-li chtít mojí je vysvoboditi? Co v tom případě zbude hrdému knížeti, kromě několika regimentů dragonských a kromě cizozemské pěchoty? Potom — zbývá ještě celá vlast, všecka ozbrojená šlechta, — a Sapieha, vojvoda vitebský, hrozný protivník radzivilovského rodu, odhodlán k vojně s celým světem ve jménu celistvosti Republiky. Oni plukovníci, jimž přece nelze hlavy zutínat, ony prapore polské půjdou k němu, a Sapieha stane v čele branné moci celé vlasti a kníže Radzivil užij se bez vojska, bez stranníků, bez významu! Co pak se stane?

Byla to otázka strašná, neboť i postavení bylo strašné. Kníže dobře chápal, že pak i úmluva, nad kterou skryté tolik a tak dlouho pracoval, pozbyvá velikého významu, a Švédové nejen že jim pohrdati budou, ale že se mu budou i mstít za sklamaní, jehož doznal. V zástavu věrnosti své jim ovšem svoje březo odevzdal, ale tím jenom ještě více se oslábil.

Karel Gustav byl hotov spýati oběma rukama odměny a ochrany Radzivilovi — slabým a ode všech opušteným pohrdá. A jestli proměnlivé štěstí nyní seče vítězství Janu Kazimirovi, pak poslední záhuba nastane tomu pánu, který ještě dnes ráno neměl sobě rovného v Republice.

Když vyslanci odjeli, když odjel také vojvoda vendecký, uchoopil kníže čelo, starostmi obtížené do obou dlaní, a počal rychlými kroky přecházeti po komnatě.

Z Věndj dopadaly k němu zvuky stráž škotských a rachot odjíždějích kočárů šlechtických. Odjížděly rykleh v pospěchem, jakoby morová nákaza padala na krásný zámeček kejdanský. Strašný nepokoj lomeoval duši Radzivilovu.

Zdálo se mu chvílemi, že kromě jeho je zde ještě někdo, že chodí

Zimní kašel —

Proti kašli, zánětu průdušek, chřaptivosti a krupě zkuste Severův Balsám pro plíce. Cena 25 a 50 centů.

Severův Balsám pro plíce

(Severa's Balsam for Lungs) užíván die návodu. Dokázal' svoji účinnost již v mnoha podobných případech. Zde jest jeden z nich:

"Moje dceruška měla kašel ještě od zimy. Koupila jsem jí Severův Balsám pro plíce a po dvou labříkách kašel úplně přestal. Můj děd Severovy léky dobře posloužil. Máme u nás celý sklad Severových léků: Severův Regulator, Severovu Zlatoucí hořku, Severův Živocel' balzám, Severův Nervoton, Severovy Přílohy pro játra i Severův Gochariak' olej a všechny nám jsou k velké pomoci." Josefa Hatajczak, 21 E. Stanton St., Hudson, Pa.

W. F. SEVERA CO., CEDAR RAPIDS IOWA

7% NA VAŠE PENÍZE

ZARUČENÉ VÍCE JAK ŽALOHA

HOME BUILDERS INC. OMAHA

Chcete se naučiti anglicky za tři měsíce? —

Objednejte si u nás učebnici profesora Zmrhala: 'Anglicky snadno'

Pouze 50c. poštou 55c

POKROK PUBLISHING CO., 1417-19 So. 13. Str., Omaha, Nebr.

Kavárna a Restaurant SLAVIE

Pravá česká kuchyně. Krajanům zavítávším do Omaha mohou posloužiti čistými pokoji. Vše úplně nově zařízeno. Proti "Pokroku" "Západu." FRANK BOUTIN, majitel.

Storj's Old Saxon Brew

ALWAYS POPULAR

DR. J. C. SOUKUP, ZUBNÍ LÉKÁŘ

Telefon: Douglas 130

201 Paxton Block (roh 16. a Farnam OMAHA, NEBR.

Sloup a Mirácký

vlastní první třídy moderní zařízení

HOSTINEC

v č. 1265 So. 14. St. Omaha

Všeho druhu likéry, Hnědé pivo a nejlepší doutníky stále na ruce. — Telefon Douglas 7437.

Kdo by si přál dobrou lásku a lacinou lásku, ať přijde do nové a pravého restaurantu k V. NUDEROVI roh 14. a William st. Taktéž může pp. cizincům posloužiti čistými pokoji.

DO YOUR OWN SHOPPING

"Onyx" Hosiery

Give the BEST VALUE for Your Money

Every Kind from Cotton to Silk, For Men, Women and Children

Any Color and Style From 25c to \$5.00 per pair

Look for the Trade Mark! Sold by All Good Dealers.

WHOLESALE Lord & Taylor NEW YORK